

PACIOREK (37) *sb m*

a *pochylone*, o oraz e *jasne*.

sg *N* pąciorok (1). ◇ *G* pąciorok (3). ◇ *A* pąciorok (2). ◇ *I* pąciorok(e)m (1). ◇ *pl N* pąciorok (4).
◇ *G* pąciorok(o)w (5). ◇ *A* pąciorok (19). ◇ *L* pąciorokach (2).

Sł stp brak, Sł stp nazw os, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w. Dem. od „pacierz” (37) :

1. *Od znac. ‘modlitwa, modlenie się’, może też ‘modlitwa Pańska’ [w tym: w pl (18)] (22) : RejRozpr I; Mow łobie. Grates nunc omnes I yne paczorky mozes. A pothem łie vpokoys RejKup m6, 16, Rv; Boć może dzieciątko czyłcie łie igrając y paciorká y łácińłkich łłow wiele náuczyc RejZwierc 7; łpodziewáli łię co od niego o Regułách/ pąciorokách/ y profłym nabożeńłtwie iákim łłyłzeć. SkarŻyw 543; KochTr 20; Stoią też zá wonną rożá y w tym wianku [...] modlitwy/ nadobnie nam y piáci pąciorokow liczbá/ rány pánłkie wznawiájące LatHar 509.*

W połączeniu szeregowym (1): Nie pacziorkiem/ nie łwieczkami Nie z dwonkiem [!]/ nie obrałkami. Lecz prawem łerczem łkrullłonem Vmyłłem włpokoyonem. Dzierzacz łie wierney łtałłoczł Niewathpiacz w panłkiey miłłoczy. RejKup m6v.

Zwroty: »paciorek mowić (a. mawiać, a. zmowić)« [szyłł zmienny] (7): A rzadky dzien by każdemu [łświętemu]. Niezmowyl paczorka ktemu. RejKup i5, g5; RejZwierc 176; Chodłły compánije Rzymłkie/ [...] ktorzy ná łię dobrowolnie niektore powinności przylimuiá/ mowić pewne pąciorok/ czyńić modlitwy/ połłić połty/ vbogie żywić ReszList 158, 157, 161; WĐowo łłara pąciorok włławicłnie mawiaý/ Chwałę Bogu łwoiemu modlitwę oddaway. ZbyłPrzyg B2v; [BazHist 116].

»paciorki odprawić (a. odprawowác)« (2): ReszList 161; wolno też po czáłłłkach te pąciorok [Anielskie pozdrowienie i kredo] odpráwowác. LatHar 511.

»paciorki (s)piác« (2): Abowiem łeciłwemu człłowiekowi ktoremu łzedziwy włłł/ [...] łiedzieć łpokoiem/ á páciorok piác każá/ grác ná łutni [...] nie przyłłoi GórnĐworz K2; RejPos 327v.

»paciorki szemrać« (1): drugi łobie wężłłkow náwiázawłły/ páciorok łobie włławione łzemłł RejPos 327.

Szereg: »modlitwy a páciorok« (1): [mężłowie] bronia im [biálym głłowom] człłtania piłłma głłębokiego, chyba modlitw á páciorokow. GlabGad A2v.

2. *Od znac. ‘koralik, kuleczka z dziurką do nawlekania’; globulus, granum, sphaerula Cn (14) : łzyekyerky, paczorky, noze wkramyech y thełł wdomyech kradall. LibMal 1547/125; [Páciorok de calcedano 4 ZapWpolActAdv 1545 202/179; páciorok łrzebrne, biáłe InwMieszcz 1559 nr 84].*

Wyrażenie: »koralowe páciorok« (1): Armilla, Priscianus Brachialia vocat, et ornamenta foeminarium in brachiis, Koralowe páciorok/ álbo/ yákie ynłze vpominky. Mącz 16c.

a. *Różaniec; (precatoria) corona, precatorii globuli, series globorum precatoriorum Cn [w pl] (12) : Temu też niewierzę áby ten złłłliwy krol/ [...] dla te^{go} niebyłł potępion iż ten Złłłtarz pánny Máryey y páciorok ná rękú włławicłnie nołłł. KrowObr 157v, 113, 156, 157v; Tám łudłie hurłłem páciorok y chułłty miotáli ná one łwięte Reliquie/ áby łámym dotkniem wzdrowiaáćem łie łłłłły WujJud 61; łedni becłłkami páciorok z Rzymá y z łnfłymi iákimiłł reliquiámi wozá CzechEp 81; ReszList 169, 176.*

W połączeniach szeregowych (2): Swieczky/ Błafeyky/ Paczorky Suche/ Piatky albo Wtorky Nuż Mirra/ Gadzjdło/ Złoto Agnus też Dei oto to Czom zawzdy noffyl przifobie *RejKup* aa8; *ReszHoz* 120.

Wyrażenie: »święte paciorki« (1): Ale y wy panie Dufzky/ Yuż też widzę v was kxiąłki. O bys ti patrzała fwoich wforkow/ coronki onich fwietich paciorkow. *SeklKat* A4v.

Przen (1) : Ale modlenie iey było/ iż wfawicznie w kázdey fprawie fwey była tego pilná/ áby fie wfzytko dzyało wedle woley Páńfkyey/ [...] A toć była wfawiczna modlitwa iey/ á toć były wdzięczne paciorki iey *RejPos* 134.

3. Krążek z dziurką nakładany na wrzeciono, tzw. przęślik (1) : Spondylus etiam, Wartaczká álbo wártalka yáko niektórzi zową/ paciorek zwłafzczá który niewiáfty kładá ná wrzeciono áby lepiey wartáło. *Mqcz* 410c.

Synonimy: **1.** modlenie, modlenie się, modlitwa, modła; **2.** koralik; **a.** rożaniec.

LWil